

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра іноземної філології і перекладу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

д. філол. н., професор В.Д. Шинкарук
« 10 » 05 2016 р.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦКУРС З ОСНОВ УКЛАДАННЯ ГАЛУЗЕВИХ ГЛОСАРІЇВ

ОС «Бакалавр»

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 035 «Філологія»

Київ - 2016 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра іноземної філології і перекладу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
д. філол. н., професор В.Д. Шинкарук
« 10 » 05 2016 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри
іноземної філології і перекладу
протокол № 12 від «11» травня 2016 р.
Завідувач кафедри

С. М. Амеліна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **«СПЕЦКУРС З ОСНОВ УКЛАДАННЯ ГАЛУЗЕВИХ ГЛОСАРІЇВ»**

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність: 035 «Філологія»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: к.пед.н., ст. викладач Максимчук В.С.

Київ - 2016р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 0203 «Гуманітарні науки»	Нормативна	
Модулів – 2	Напрям підготовки 6.020303 «Філологія (переклад)»		
Змістових модулів – 2		Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: не передбачено		4-й	
Загальна кількість годин - 54		Семестр	
		8-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	13 год.	
		Практичні, семінарські	
		13 год.	
		Лабораторні	
		год.	
		Самостійна робота	
		28 год.	
		Індивідуальні завдання: не передбачено	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- ознайомити студентів з теоретичними основами укладання галузевих глосаріїв;
- навчити враховувати їх у практиці перекладу наявні галузеві глосарії;
- навчити практичним основам укладання галузевих глосаріїв.

Завдання:

- **теоретичні:** курс спирається на знання студентами лексикології німецької мови. Це дає студентам можливість розширяти коло знань з іноземної та рідної мов з лінгвістичної точки зору. Вивчаючи мову

багатогранно, студенти підвищують свою ерудованість, обізнаність та свій інтелектуальний рівень.

- **методичні:** вивчення курсу надає можливість розв'язати методичну проблему відбору необхідного мовного матеріалу з урахуванням особливостей структури німецької та української мов.

- **практичні:** курс з основ укладання галузевих глосаріїв має яскраво виражений професійно-перекладацький напрямок та єдину систему теоретичної та практичної підготовки студентів з даного курсу.

Вимоги до знань і вмінь студентів, набутих внаслідок вивчення дисципліни.

Вивчення дисципліни допомагає студентам оволодіти теоретичними і практичними засадами предмету, більш глибоко сприймати і аналізувати термінологічний матеріал різних галузей і адекватно його перекладати, сприяє розширенню світогляду, розвитку ерудиції та професіоналізму, заохочує до самостійного мислення, творчості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості лексичної системи німецької мови;
- основи лексикографії;
- типи словників;
- особливості глосаріїв;
- теоретичні основи укладання галузевих глосаріїв.

вміти:

- визначати особливості термінології в певній галузі;
- отримувати з різних джерел інформацію, необхідну для укладання галузевих глосаріїв;
- застосовувати методи лексикографічної обробки лексики;
- відбирати термінологічний матеріал.

3.Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Типологія словників. Глосарії.

Тема 1. Лексикографія як наука. Поняття словника.

Тема 2. Характеристика словників різних типів.

Тема 3. Диференційні ознаки глосаріїв.

Змістовий модуль II. Принципи укладання глосаріїв.

Тема 1. Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.

Тема 2. Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.

Тема 3. Внутрішня структура і призначення глосаріїв.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Типологія словників. Глосарії												
Тема1. Лексикографія як наука. Поняття словника.	6	2	2			2						
Тема2. Характеристика словників різних типів.	6	2	2			2						
Тема 3. Диференційні ознаки глосаріїв.	6	2	2			2						
Разом за змістовим модулем 1	18	6	6			6						
Змістовий модуль 2. Принципи укладання глосаріїв												
Тема 1. Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.	12	2	2			8						
Тема 2. Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.	14	2	2			8						
Тема 3. Внутрішня структура і призначення глосаріїв.	12	3	3			6						

Разом за змістовим модулем 2	36	7	7			22						
Усього годин	54	13	13			28						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лексикографія як наука. Поняття словника.	2
2	Характеристика словників різних типів.	2
3	Диференційні ознаки глосаріїв.	2
4	Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.	2
5	Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.	2
6	Внутрішня структура і призначення глосаріїв.	3

6. Теми практичних занять планом не передбачено

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять планом не передбачено

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лексикографія як наука. Поняття словника.	4
2	Характеристика словників різних типів.	4
3	Диференційні ознаки глосаріїв.	4
4	Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.	4

5	Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.	6
6	Внутрішня структура і призначення глосаріїв.	6
	Разом	28

9. Індивідуальні завдання: планом не передбачено

10. Методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний (лекція, бесіда).

11. Методи контролю:

Усне опитування, тестовий контроль.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
20	20	20	20	20	20	20	20		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Приклад за виконання курсового проекту (роботи): планом не передбачено

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до ____	до ____	до ____	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням

			дисципліни
--	--	--	------------

13. Методичне забезпечення:

1. Робоча навчальна програма дисципліни;
2. Конспект лекцій з дисципліни;
3. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт;
4. Тестові завдання для підсумкового контролю знань студентів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Гринев С.В. Введение в терминоведение / С.В. Гринев. – М.: Московский лицей, 1993. – 309 с.
2. Гринев С.В. Исторический систематизированный словарь терминов терминоведения / С.В. Гринев. 2-е изд. - М., 2001. - 144 с.
3. О.Д.Огуй. Лексикологія німецької мови. Вінниця, 2003
4. Ивлева ГХ. Тенденции развития слова и словарного состава (на мат.нем.яз.). – М.:Наука,1986, - 136с.
5. Карачун В. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Правопис. Граматика: Понад 30000 термінів. - К.: Криниця, 1999. - 528 с.
6. Російсько-український словник наукової термінології: У 3-х кн. Кн.1. Суспільні науки /Андерш Й.Ф., Воробйова С.А., Кравченко М.В. та ін.; Ред.-лексикограф Т.К.Черторизька; НАН України; Ком.-т науков. термінології; Ін.-т мовознавства ім. О.О.Потебні. - К.: Науков. думка, 1994. - 600 с.
7. Українсько-російський словник наукової термінології / За заг. ред. Л. О. Симоненко. - К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. - 416 с.
8. Українсько-російський словник наукової термінології / Укл. М. П. Годована, В. С. Марченко, О. І. Нечитайло, Л. О. Симоненко та ін. / За заг. ред. Л. О. Симоненко. - К.; Ірпінь, 2004. – 403 с.
9. Keller Rudi. Sprachwandel. Von der unsichtbaren Hand in der Sprache. - Tübingen: Franke-Ver.1994.
10. Лебеденко Ю.Ф., Короткий російсько-український словник інструментальника: Посібник. 5000 термінів.– Вид. друге, стереотипне.– К.: Кондор, 2008.– 156 с.
11. Німецько-англо-російсько-український термінологічний словник піднімально-транспортних, будівельних, дорожніх, меліоративних

машин і обладнання /Науков. ред. В.В.Мелашич. – Дніпропетровськ: Пороги, 2004. – 264 с.

12. Російсько-українсько-англійський словник з механіки К., Наукова думка, 2008 — 512 с.

Додаткова:

1. Авербух, К.Я. Общая теория термина / К.Я.Авербух; Ивановск. гос.унт. Иваново, 2004. – 251 с.

2. Авербух К.Я. Стратификация терминологии в аспекте системных представлений /К.Я.Авербух // Научно-техническая терминология: науч.-техн. реферат, сб. - М., 2001.- Вып.2. С. 6-8.

3. Авербух К.Я. Терминография: традиционное и специфическое /К.Я.Авербух //Теория и практика научно-технической терминологии: сб.статей. М.: Русский язык, 1988. - С. 27-35.

4. Агрикола Э. Микро-, медио- и макроструктура как содержательная основа словаря / Э.Агрикола // Вопросы языкознания. — 1984. № 2. - С.13-17.

5. Алексеева, Л.М. Проблемы термина и терминообразования / Л.М.Алексеева; Пермск. гос. ун-т. Пермь,1998. - 119с.

6. Арутюнова Н.Д.. Типы языковых значений. М., 1988.

7. Бергер М.Г., Вассоевич А.Б. Проблема определения терминов в словарях разных типов. — Л., 1976. 267 с.

8. Берков В.П. Двухязычная лексикография / В.П.Берков; СПУ. — СПб, 1996. —248 с.

9. Щерба, Л.В. Опыт общей теории лексикографии / Л.В.Щерба//Избранные труды по языкознанию и фонетике — Л., 1958. — Т.1. —С.54-91.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://filolog.pl.ua/mater-ali-dlya-student-v/stor-ya-n-metsko-movi-lekts.html>
2. www.sprachgeschichte.ag.vu/
3. www.stefanjacob.de/.../Sprachgeschichte.ht
4. www.libreriauniversitaria.it/deutsche-sprach
5. www.linse.uni-due.de/.../sprachgeschichte/
6. www.wissen.de/.../grundzuege-der-entwickl.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Лекція №1. Лексикографія як наука. Поняття словника.

Лексикографія як теорія і практика складання словників. Словники фіксують лексичну систему мови і дають можливість всебічно розглянути кожне слово. Всі словники діляться на енциклопедичні та філологічні. Енциклопедія описує світ, пояснює явища, дає довідки про відомих людей, відомості про міста і країни, про видатні події. У філологічних словниках міститься інформація про слова. Енциклопедії – це наукові довідкові посібники, що містять відомості з різних галузей знань, слова з предметними значеннями: іменники, інші частини мови можуть бути відображені у складі тих чи інших складних термінів (наприклад, діаграма векторна). Розрізняють загальні або універсальні і спеціальні, або галузеві енциклопедії. На відміну від енциклопедичних, філологічні словники розглядають всі частини мови, як самостійні, так і службові. Філологічні словники, в свою чергу діляться на одномовні, багатомовні та перекладні. Перекладні призначені для вивчення іноземних мов і для роботи над перекладами. У перекладних словниках, як правило, не тільки даються переклади слів, але і вказуються деякі морфологічні, фонетичні та стилістичні їх ознаки (рід, число, форма). Одномовні філологічні словники діляться на: тлумачні; діалектні; історичні; словотворчі; довідково-лінгвістичні. У тлумачних словниках пояснюється значення слів, дається граматична характеристика, даються вказівки про вимову, а також ілюструються у вживанні слів як у вільних, так і в фразеологічних сполученнях.

Основні поняття: лексикографія, енциклопедія, філологічні словники,

Лекція 2. Характеристика словників різних типів

Залежно від змісту матеріалу і способу його опрацювання розрізняють два типи словників: енциклопедичні словники і філологічні. Енциклопедичні словники пояснюють не реєстрові слова, а позначувані ними відомості з різних сфер життя, науки, виробництва, мистецтва та характеризують відомих осіб, визначні історичні постаті. В енциклопедичному словнику, дивлячись слово Київ, можна знайти всі відомості про столицю України. Є загальні енциклопедичні словники, в яких подаються відомості з різних галузей науки, техніки, культури тощо, і спеціальні, присвячені певній галузі науки: економіці, математиці, медицині тощо. В філологічних (лінгвістичні) словниках предметом пояснення є слово. Залежно від того, з якої точки зору воно розглядається, лінгвістичні

словники бувають різних типів. Тлумачні_словники, в яких дається пояснення значень слів з точки зору їх вживання в сучасній мові. Перекладні словники, в яких подається переклад слів з однієї мови на іншу. Бувають двомовними, чотиримовними та ін. Термінологічні, в яких пояснюються терміни з тієї чи іншої галузі науки. Вони бувають одно- і двомовні, перекладні. Етимологічні словники, в яких пояснюється походження, розвиток і первинне значення слова. Орфографічний словник подає правильний правопис, правильний наголос і правильні граматичні форми вміщених у ньому слів. Орфоепічні словники дають одночасно і властиву слову правильну вимову, і наголос. Словники іншомовних слів, які пояснюють слова і терміни, засвоєні з інших мов. Історичні словники, в яких подаються і пояснюються слова, що вживалися раніше. Діалектологічні словники, в яких дається лексика, вживана в певній місцевості, на певній території. Фразеологічні словники, в яких дається пояснення значень фразеологічних зворотів або подається їх переклад з однієї мови на іншу. Синонімічні словники, в яких подаються синонімічні ряди, або гнізда, повнозначних слів даної мови. Частотні словники, в яких фіксується частота вживання слів і слівформ на підставі обстеження текстів або записаних уривків усного мовлення. Словники власних імен, в яких фіксуються вживані в даній мові власні імена. Обернені або зворотні словники, в яких слова розміщуються за алфавітом у зворотному порядку літер: не з початку слова, а з кінця. Топонімічні словники, в яких описуються назви географічних об'єктів. Словники мови окремих письменників, в яких подаються й пояснюються всі вживані в творах того чи іншого письменника слова.

Основні поняття: словники, значення слова, термін, вимова, синонім, фразеологія, топонім.

Лекція 3. Диференційні ознаки глосаріїв

Глосарій – словник певних понять або термінів, об'єднаних загальною специфічною тематикою. Глосарій необхідний для того, щоб знайти пояснення термінів у документах і наукових працях.

Ретельно пророблений глосарій допомагає уникнути різночитань і поліпшити в цілому якість всієї перекладної документації. У глосарії включаються самі частотні терміни і фрази, а також всі ключові терміни з тлумаченням їх змісту. Глосарії можуть містити окремі слова, фрази, аббревіатури, слогани і навіть цілі пропозиції.

Розробка стандартів, формування списків рекомендованих термінів дають можливість систематизувати терміни певної проблемної області, уникнути багатозначності і омонімії, уточнити визначення і т.д.

Робота по виділенню термінів як правило починається з їх інвентаризації та впорядкування, що передбачає проведення ряду етапів, основними з яких є: встановлення меж проблемної області, відбір джерел та вибір термінів, лексикографічна обробка та опис термінів, уточнення існуючих дефініцій (наукових визначень), кодифікація терміносистеми.

Основні поняття: поняття, термін, слово, словосполучення, фраза, аббревіатура.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Принципи укладання глосаріїв.

Лекція 4. Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.

Термін – слово або словосполучення, яке точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. На відміну від слів загальної лексики, які часто є багатозначними та мають емоційний відтінок, терміни в межах сфери застосування є однозначними і позбавлені експресії. Термінологія як розділ мовознавства, що вивчає терміни; і сукупність термінів певної мови або певної галузі. Галузеві термінології (тобто сукупності термінів конкретних галузей) називають терміносистемами, або термінологічними системами. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають множинам термінів системного характеру: логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки); мовними зв'язками (хоч терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а відповідно їм властиві всі ті зв'язки, які характерні для загальноновживаних слів – синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родові). Основні ознаки терміна: системність, точність, тенденція до однозначності, наявність дефініції. Кожний термін входить до певної терміносистеми, у якій має термінологічне значення. За межами своєї терміносистеми термін може мати зовсім інше значення. Термін повинен якнайповніше й найточніше передавати суть поняття, яке він позначає. Якщо більшість слів загальноновживаної мови багатозначні, то більшість термінів – однозначні, що зумовлено їхнім призначенням. Кожний науковий термін має дефініцію (означення), яка чітко окреслює, обмежує його значення.

Основні поняття: термін, терміносистема, галузеві термінології, системність, точність, однозначність, дефініція.

Лекція 5. Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.

Послідовність складання глосарію. Визначення термінів, які зустрічаються найбільш часто, складання їх списку. Розташування слів в алфавітному порядку. Робота зі складання статей глосарію. Стаття глосарію як визначення терміна. Вона складається з двох частин: точне формулювання терміна в називному відмінку; змістова частина, яка розкриває значення терміна.

Правила при складанні глосарію: максимальна точність та достовірність інформації; вживання коректних наукових термінів; констатація наявних фактів; можливе наведення контексту, в якому може вживати цей термін; можливе включення не тільки слів, але й термінів-словосполучень. Підходи до відбору лексичного матеріалу: кількісний підхід, сутність якого полягає у частотності; якісний підхід, в основі якого лежать якісні критерії. Принципи відбору: актуальність; частотність термінів; відповідність темі чи галузі; практична значущість.

Основні поняття: стаття, термін, контекст, актуальність, частотність термінів, відповідність галузі, практична значущість.

Лекція 6. Внутрішня структура і призначення глосаріїв.

Глосарій – це термінологічна база зі спеціалізованої теми. Глосарій складається з статей, в яких дається визначення термінів. Кожна стаття містить точне формулювання терміну і змістовну частину, що розкриває зміст терміну.

Професійні перекладачі в процесі роботи з текстом, як правило, складають глосарії термінів. Глосарій охоплює всі вузькоспеціалізовані терміни, що зустрічаються в тексті. Глосарій складається, як правило, при роботі з великими текстами або коли над перекладом одночасно працює ціла команда перекладачів. Слова в глосарії розташовуються в алфавітному порядку, щоб полегшити перекладачеві пошук термінології в списку.

Спеціалізовані словники-глосарії складаються на основі наданої замовником для перекладу і вже перекладеної нашими фахівцями документації. Формування глосарію полягає у виявленні найбільш часто зустрічаються слів і термінів у тексті, у вирівнюванні текстів і частотному аналізі. Після визначення найбільш часто зустрічаються понять наші фахівці складають список термінів та фраз, які згодом будуть включені в словник. Після узгодження списку термінів із замовником починається робота зі складання статей глосарію. Кожна така стаття містить формулювання терміну, змістовну частину, що розкриває зміст терміну, а також контекст, в якому може вживатися термін. За бажанням замовника словник може містити не тільки терміни та слова, а й цілі фрази. Спеціалізований словник-глосарій дозволяє уникнути різночитань в перекладених документах, зберегти однаковість термінології та стилю всієї перекладеної документації

компанії, підвищити якість виконання перекладу, прискорити процес перекладу вузькоспеціальних проектів.

Основні поняття: термінологічна база, переклад, вузькоспеціалізовані терміни, частотний аналіз.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Типологія словників. Глосарії.

Семінар 1. Лексикографія як наука. Поняття словника.

1. Лексикографія як теорія і практика складання словників.
2. Енциклопедичні та філологічні словники.
3. Енциклопедії як наукові довідкові посібники, що містять відомості з різних галузей знань, слова з предметними значеннями.
4. Філологічні словники: одномовні, багатомовні, перекладні.
5. Перекладні словники.
6. Одномовні філологічні словники: тлумачні; діалектні; історичні; словотворчі; довідково-лінгвістичні.

Семінар 2. Характеристика словників різних типів

1. Тлумачні словники, в яких дається пояснення значень слів з точки зору їх вживання в сучасній мові.
2. Перекладні словники, в яких подається переклад слів з однієї мови на іншу.
3. Етимологічні словники, в яких пояснюється походження, розвиток і первинне значення слова.
4. Орфографічний словник, який подає правильний правопис, правильний наголос і правильні граматичні форми вміщених у ньому слів.
5. Орфоепічні словники, що одночасно вказують правильну вимову і наголос.
6. Словники іншомовних слів, які пояснюють слова і терміни, засвоєні з інших мов.
7. Історичні словники, в яких подаються і пояснюються слова, що вживалися раніше.
8. Діалектологічні словники, в яких дається лексика, вживана в певній місцевості, на певній території.
9. Інші види словників: фразеологічні, синонімічні, частотні тощо.

Семінар 3. Диференційні ознаки глосаріїв

1. Глосарій як словник певних понять або термінів, об'єднаних загальною специфічною тематикою.

2. Пояснення термінів у документах і наукових працях.
3. Уникнення різночитань і поліпшення якості перекладної документації.
4. Включення частотних термінів з тлумаченням їх змісту.
5. Систематизація термінів певної галузі.
6. Виокремлення термінів, їх інвентаризація та впорядкування, відбір джерел, лексикографічна обробка та опис термінів, уточнення існуючих дефініцій (наукових визначень), кодифікація терміносистеми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Принципи укладання глосаріїв.

Семінар 4. Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.

1. Термін як слово або словосполучення, яке точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки.
2. Однозначність і без експресивність термінів.
3. Термінологія як розділ мовознавства, що вивчає терміни; і сукупність термінів певної мови або певної галузі.
4. Галузеві термінології як терміносистеми.
5. Основні ознаки терміна: системність, точність, тенденція до однозначності, наявність дефініції.

Семінар 5. Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.

1. Послідовність складання глосарію.
2. Визначення термінів, які зустрічаються найбільш часто, складання їх списку.
3. Робота зі складання статей глосарію. Стаття глосарію як визначення терміна.
4. Правила при складанні глосарію: максимальна точність та достовірність інформації; вживання коректних наукових термінів; констатація наявних фактів; можливе наведення контексту, в якому може вживати цей термін; можливе включення не тільки слів, але й термінів-словосполучень.
5. Підходи до відбору лексичного матеріалу: кількісний підхід, сутність якого полягає у частотності; якісний підхід, в основі якого лежать якісні критерії.
6. Принципи відбору: актуальність; частотність термінів; відповідність темі чи галузі; практична значущість.

Семінар 6. Внутрішня структура і призначення глосаріїв.

1. Глосарій як термінологічна база зі спеціалізованої теми.
2. Статті глосарію, визначення термінів.
3. Вузькоспеціалізовані терміни, що зустрічаються в тексті.

4. Складання спеціалізованих словників-глосаріїв на основі наданої замовником для перекладу і вже перекладеної фахівцями документації.

5. Формування глосарію як виявлення найбільш частотних термінів у тексті, частотний аналіз.

6. Узгодження списку термінів із замовником, робота зі складання статей глосарію.

7. Зміст статей: формулювання терміну, змістова частина, що розкриває зміст терміну, а також контекст, в якому може вживатися термін.

8. Призначення глосарію: уникнення різночитань в перекладених документах, збереження однаковості термінології та стилю всієї документації компанії, прискорення процесу перекладу вузькоспеціальних проектів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Типологія словників. Глосарії.

1. Енциклопедичні та філологічні словники.
2. Тлумачні словники.
3. Перекладні словники.
4. Етимологічні словники.
5. Орфографічні словники.
6. Орфоепічні словники.
7. Словники іншомовних слів.
8. Фразеологічні словники.
9. Синонімічні словники.
10. Статті глосарію.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Принципи укладання глосаріїв.

1. Термінологія як розділ мовознавства.
2. Галузеві термінології.
3. Ознаки термінів.
4. Коректність наукових термінів.
5. Значення контексту при складанні глосаріїв.
6. Відбір термінів: підходи, принципи.
7. Упорядкування термінів.
8. Структура статей глосарію.
9. Частотний аналіз.
10. Призначення глосарію.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

На дисципліну відводиться 72 год., що відповідає 2 кредитам. Зміст навчальної дисципліни поділено на 2 змістові модулі.

Рейтинг студента з дисципліни визначається за 100-бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з підсумкової атестації (іспиту) – 30 балів.

Кожний змістовий модуль теж оцінюється за 100-бальною шкалою.

Критерії оцінки знань студентів

Назва теми	Кількість балів
Змістовий модуль І. Типологія словників. Глосарії.	
<i>Тема 1. Лексикографія як наука. Поняття словника.</i>	20
<i>Тема 2. Характеристика словників різних типів.</i>	20
<i>Тема 3. Диференційні ознаки глосаріїв.</i>	20
<i>Модульна контрольна робота 1</i>	20
Всього	100
Змістовий модуль ІІ. Принципи укладання глосаріїв.	
<i>Тема 4. Поняття про термін. Особливості галузевої термінології.</i>	20
<i>Тема 5. Моделювання галузевої терміносистеми. Відбір лексики.</i>	20
<i>Тема 6. Внутрішня структура і призначення глосаріїв.</i>	20
<i>Модульна контрольна робота 2</i>	20
Всього	100

Рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ визначається за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{кр(1)} + R_{ЗМ}^{(2)} \cdot K_{кр(2)})}{K_{кр(заг)}} + R_{др} - R_{штр}$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}$, $R_{ЗМ}^{(2)}$ – рейтингові оцінки відповідно 1-го та 2-го змістового модулів за 100-бальною шкалою;

$R_{др}$, $R_{штр}$ – відповідно рейтинг з додаткової роботи і рейтинг штрафний.

$K_{кр}$ – кількість кредитів із змістових модулів.

На рейтинг з навчальної роботи може впливати рейтинг з додаткової роботи – до 20 балів і рейтинг штрафний (з від’ємним знаком) – до 5 балів.

Рейтинг з додаткової роботи визначається лектором і надається студентам за рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{нр}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Допуском до підсумкової атестації є наявність не менше 60 балів із кожного змістового модуля та загалом із навчальної роботи не менше 42 балів.

Підсумкова атестація проводиться у вигляді складання тестів, максимальна кількість балів за яку становить 100 балів.

Загальний рейтинг із дисципліни визначається за формулою:

$$R_{дис} = R_{нр} + 0,3 \cdot R_{ат}$$

Загальна оцінка з дисципліни визначається за кількістю набраних балів у відповідності до наведеної таблиці:

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг з дисципліни, бали
Відмінно	A	Відмінно	90 – 100
Добре	B	Дуже добре	82 – 89
Добре	C	Добре	75 – 81
Задовільно	D	Задовільно	66 – 74
Задовільно	E	Достатньо	60 – 65
Незадовільно	FX	Незадовільно	35 – 59

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Традиційні диференціальні ознаки, на базі яких будується класифікація існуючих словників?

2. Як можна було б, у разі необхідності, зробити типологічну модель більш гнучкою? Які лексикографічні параметри слід було б додати до вже існуючих?

3. Визначте зміст поняття "правильно побудований мовний об'єкт": мовна одиниця, конкретна структура, мовна модель, система (підсистема).

4. Вкажіть принципи виділення з безлічі словників підмножини правильно побудованих.
5. Що таке системна лексикографія і які її основні принципи?
6. Розкрийте зміст наступної тези: "Все сучасні тлумачні словники орієнтуються і спираються на ту чи іншу лінгвістичну теорію".
7. Якого роду інформація міститься в словниках? Чи існує залежність типу словника від виду інформації?
8. Побудуйте ескіз зони для словника.
9. Опишіть будову тлумачення, звертаючи особливу увагу на виділення окремих смислових компонентів (принцип декомпозиції).
10. У чому сутність проблеми мінімізації тлумачень?
11. Яка структура тексту тлумачення і його окремих частин?
12. Розгляньте ряд тлумачень, пропонованих існуючими словниками, і проаналізуйте окремі недоліки і похибки, що містяться в них. Запропонуйте способи усунення цих недоліків.
13. Які семантичні ознаки слова і їх відображення в словниках (види ознак, визначення їх місця в структурі слова; розбір прикладів).
14. Яке взаємовідношення стилістики та лексикографії?
15. Виконайте вправи з роздаткового матеріалу.

ЗРАЗОК ФРАГМЕНТУ ГЛОСАРІЮ З ТЕМИ

«ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО»

B

Bestandsdichte

Bestandsdichte: Die Zahl der Nutztiere, die pro Hektar auf einer bestimmten landwirtschaftlichen Fläche weiden. Biobauern bevorzugen eine niedrige Bestandsdichte, um Stress, Schädlings- und Krankheitsbelastung, Bodenverdichtung und -erosion zu verringern, sowie die landwirtschaftliche Artenvielfalt zu fördern.

Biodiversität

Biodiversität: Die Anzahl und Vielfalt lebender Organismen in einem bestimmten Gebiet. Ökologische Landwirtschaft führt zu einer großen Artenvielfalt.

Bodenerosion

Bodenerosion: Abtragung von Boden durch Wind und Wasser, die durch Ackerbau beschleunigt werden kann. Die ökologische Landwirtschaft wirkt der Bodenerosion entgegen, indem die Bodenstruktur und ihre organische Zusammensetzung verbessert werden und Gründüngung, Hecken (siehe oben) und einheimische Pflanzen eingesetzt werden.

D**Dünger**

Dünger: In der ökologischen Landwirtschaft werden Stallmist und andere organische Stoffe eingesetzt, um die Bodenfruchtbarkeit zu erhöhen, anstatt synthetische Dünger zu verwenden.

E**Ernährung**

Ernährung: Eines der Hauptziele der biologischen Landwirtschaft ist, Nutztiere adäquat zu ernähren. Zugang zu Raufutter für alle Tiere ist in der ökologischen Landwirtschaft grundlegend.

Freilandhaltung

Freilandhaltung: Die von Biobauern bevorzugte Nutztierhaltung, bei der die Tiere viel Auslauf haben und sich nach Lust und Laune bewegen und ernähren können.

Futtermittel

Futtermittel: Nahrung für Nutztiere in landwirtschaftlichen Betrieben. Biofuttermittel stammen im Idealfall vom selben Hof wie das Tier, sind ohne chemisch-synthetische Schädlingsbekämpfungsmittel erzeugt und entsprechen den Ernährungs- und Entwicklungsbedürfnissen des Tieres.

Fruchtwechsel

Fruchtwechsel: Regelmäßiger Wechsel der Feldfrüchte auf landwirtschaftlichen Feldern, um Schädlingen vorzubeugen und wertvolle Nährstoffe hinzuzugeben. Hülsenfrüchte (siehe oben) versorgen z.B. nachfolgende Feldfrüchte mit Stickstoff.

ЗРАЗОК ФРАГМЕНТУ ГЛОСАРІЮ З ТЕМИ «АГРОЕКОЛОГІЯ»

Артезіанські води (напірні) — усі підземні води, котрі залягають у більш-менш глибоких пластах і мають напір.

Атмосферне забруднення — 1) потрапляння у повітря різних газів, частинок рідких або твердих речовин, парів, що перевищує нормальний фон концентрації речовин і негативно впливає на організми, погіршує їх життєві умови; 2) несприятливі зміни стану атмосферного повітря, цілком або частково спричинені діяльністю людини, що безпосередньо або опосередковано змінюють розподіл енергії, рівні радіації, фізико-хімічні властивості атмосфери й умови існування живих організмів.

Атмосферне повітря — життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, що є природною сумішшю газів і перебуває за межами житлових, виробничих та інших приміщень.

Біологічне (біотичне) різноманіття — сукупність усіх видів рослин, тварин і мікроорганізмів, їх угруповань та екосистем у межах території України, її територіальних і внутрішніх морських вод, виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Біологічне різноманіття складається з видового, популяційного, ценотичного, генетичного різноманіть.

Біота — усі види живих істот у сукупності. Біотичний потенціал — генетично зумовлена здатність організмів, видів, популяцій, структурних або функціональних блоків екосистеми існувати в певному діапазоні екологічних умов та підтримувати структурно-функціональну організацію екосистеми, у складі якої вони перебувають.

Біосферні заповідники — природоохоронні, науково-дослідні установи міжнародного значення, що створюються з метою збереження в природному стані найтипівіших природних комплексів біосфери, здійснення фонових екологічних моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища, його змін під дією антропогенних факторів.

Болота — надмірно зволожені ділянки земної поверхні, на яких росте специфічна вологолюбна рослинність, розвивається болотний тип ґрунтоутворення, і, як правило, є шар торфу потужністю понад 30 см.

Відходи — будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються в процесі людської діяльності та не мають подальшого використання за місцем утворення або виявлення, власник має позбутися їх шляхом утилізації чи видалення.

Відходи небезпечні — відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні або інші небезпечні властивості, котрі створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними.

Водозбірний басейн — частина земної поверхні й товщі ґрунтів, з яких відбувається стік води у водотік або водойму.

Водокористування — використання вод (водних об'єктів) з метою задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту й інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та ін.

Водосховища — штучні водойми, утворені під час спорудження водомірної греблі в долині річки, причому об'єми води в них перевищують 1 млн м³.

Географічна оболонка — матеріальна система, що сформувалася на поверхні Землі внаслідок взаємодії та взаємопроникнення чотирьох геосфер: атмо-, гідро-, літо- і біосфери.

Геоєкологія — 1) галузь знань, в якій вивчаються закономірні зв'язки між живими організмами, у тому числі людиною, техногенними спорудами та геологічним середовищем;

2) наука про екологічні проблеми зовнішніх геосфер Землі;

3) наука про екологічні перетворення геосфери під впливом техногенних процесів;

4) міждисциплінарний науковий напрям, що досліджує екосферу як взаємопов'язану систему геосфер у процесі її інтеграції з суспільством;

5) міждисциплінарна наука, що вивчає неживу (абіотичну) речовину геосферних оболонок Землі як компонент навколишнього середовища і мінеральну основу біосфери;

6) наука, в котрій аналізуються різноманітні зв'язки між природою, людиною (соціумом) і господарством, пропонуються шляхи раціональної просторової організації природних, соціальних і господарських систем;

7) система наук про інтеграцію геосфер і суспільства;

8) комплексна природнича географія, що охоплює абіотичний та біоекологічний підходи і досліджує геоекосистеми (ландшафти) в їх просторово-часовій диференціації, вирішує природно-географічні завдання оптимізації довкілля людини.

Геоєкологічний моніторинг — система спостереження та контролю за станом навколишнього середовища для визначення тенденцій його змін і попередження небажаних явищ за допомогою відповідних регулювальних засобів.

Геоєкологічне прогнозування — 1) розробка уявлень про природні комплекси майбутнього та їхні перемінні стани, в тому числі зумовлені антропогенною діяльністю;

2) система досліджень з метою виявлення напрямів, ступеня, швидкості та просторових масштабів майбутніх змін природних систем (комплексів) у цілях розробки заходів щодо оптимізації природного середовища.

Геоекосистема — територіальна система, яка контролюється людиною, є ділянкою ландшафтної сфери Землі, що має характерні процеси тепло- та вологообміну, біогеохімічні кругообіги, певні види господарської діяльності та соціокультурні зв'язки.